

Commissie
van Toezicht
Oudenaarde

JAARVERSLAG 2022
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE OUDENAARDE

A. Samenstelling en werking

1.1 Commissie van Toezicht (CVT)

De commissie van toezicht is momenteel (eind 2022) samengesteld uit 11 leden
De huidige samenstelling (situatie eind december) is als volgt:

Leden (situatie eind december 2022)

BOGAERT Evelyn	lid commissie	studente criminologie
BRUYNEEL Emmanuel	lid commissie	Jurist - zaakvoerder
BLANCKAERT Emiel	lid commissie	coördinator bewakingsonderneming
DESMET Naïs	secretaris cvt	studente criminologie
DOUCHY Frank	arts	arts - gepensioneerd
DUCATTEUW Antoon	voorzitter cvt	pedagog. Adviseur- gepensioneerd,
GOOSSENS Francis	ondervoorzitter	software consultant
PLETINCKX Luc	lid commissie	socioloog- gepensioneerd
MEYSMANS Edwin	lid commissie	jurist - gepensioneerd
VAN EECKHOUT Rudy	lid commissie	directeur Jeugdhulp
VANDE WIELE Luc	lid commissie	audioloog- gepensioneerd

Aftredende leden in 2022

JANSSENS Koenraad	secretaris cvt	inspecteur Welzijn- gepensioneerd
PIEYNS Isabelle	voorzitter klachtencommissie	advocaat

De Klachtencommissie

Vanuit de commissie van toezicht werd ook een klachtencommissie samengesteld. Deze vergadert autonoom en komt samen i.f.v. te behandelen klachtendossiers. Zie ook p.12 van dit verslag.

Leden (situatie eind december 2022)

MEYSMANS Edwin	voorzitter klachtencommissie
VAN EECKHOUT Rudy	lid klachtencommissie
BRUYNEEL Emmanuel	lid klachtencommissie
DOUCHY Frank	Plaatsvervangend lid klachtencommissie

1.2. WERKING VAN DE COMMISSIE

De commissie vergadert elke 2de woensdagavond in de ambtswoning van de gevangenis.

Daar wordt door de maandcommissaris(sen) verslag gegeven en de opvolging voor zorgpunten wordt afgesproken. In deze vergaderingen worden ook 'algemene ervaringen' besproken onder andere i.f.v. het jaarthema (overbevolking).

Af en toe komt iemand van de directie of een domeinverantwoordelijke zijn/haar specifieke dienst toelichten en bespreken tijdens deze vergadering. Zo kwamen dit werkjaar, naast de directie, ook een delegatie van PSD en van de groep 'aalmoezeniers' hun werking verduidelijken. Ook werd het personeelskader en het organigram met de diverse verantwoordelijkheden verduidelijkt. Andere domeinen kwamen dit jaar niet 'live' aan bod daar er een aantal vergaderingen digitaal doorgingen wegens COVID en dit de interactie moeilijker maakt.

De planning (maandcommissaris) voor de komende maand(en) wordt ook vastgelegd. We kozen er dit jaar opnieuw voor om te werken met slechts 1 maandcommissaris per maand, zodat zorgvragen beter kunnen opgevolgd worden. De maand start telkens na onze maandvergadering. We vinden het noodzakelijk dat elk lid van de commissie de taak van maandcommissaris op geregelde tijden kan opnemen, zo blijft men goed voeling houden met het reilen en zeilen binnen de instelling. De maandcommissaris kan zelf beslissen om, indien gewenst, de taken en bezoeken te verdelen met een andere collega of om gezamenlijke bezoeken af te leggen. Doch één maandcommissaris is de contactpersoon (titularis) die ook in de vergadering verslag uitbrengt. Deze keuze om opnieuw te werken met 1 titularis-maandcommissaris zal volgend jaar worden geëvalueerd.

Het grootste deel van de verzoeken en klachten komt terecht in één van de zes brievenbussen die in elke sectie aanwezig zijn. Bij het rondgaan is het meer en meer zo dat vele gedetineerden ons stilaan herkennen als lid van de commissie en spontaan een gesprek starten. Dit vinden we een goede evolutie. Eén brievenbus is in oktober tijdelijk buiten dienst geweest na beschadiging. De Technische dienst zorgde binnen de 10 dagen voor herstelling. De meeste gesprekken met gedetineerden vertrekken na een zorgvraag van een gedetineerde die zijn klacht of vraag deponeert in één van de zes brievenbussen (één per sectie).

Met de samenstelling van onze commissie streven en hopen we op wat continuïteit. Helaas is het zo dat regelmatig collega's uitvallen of hun engagement beëindigen waardoor we op zoek moeten naar nieuwe leden. Het uitvallen wegens ziekte van onze ervaren secretaris heeft heel wat aanpassingen gevraagd. Met nieuwe kandidaten wordt een intakegesprek gevoerd met de voorzitter in een poging om toch een juist beeld te schetsen van wat die taak als lid van een commissie precies inhoudt. (Sommige kandidaten hebben een fout beeld van wat een commissie van toezicht is).

Daarna wordt dit besproken in de commissie en bij positief advies gaat dit naar het CTRG met de vraag tot benoeming door het CTRG. Dan wordt er samen met de voorzitter een rondgang gedaan door de gevangenis en een korte voorstelling aan de directie. De eerste paar maanden worden voor de nieuwe kandidaat gezien als 'inloop- of stageperiode' waar hij/zij samen met de fungerende maandcommissaris mee de bezoeken volgt en zo de werking wat leert kennen. Wij streven ernaar om met een tiental leden te werken, zo komt er voldoende kans om regelmatig toch *on the floor* aanwezig te zijn.

Vanuit de commissie werd ook een klachtencommissie samengesteld. Deze heeft een doelstelling en werking. Verder in dit verslag gaan we hier iets dieper op in.

B. De penitentiaire inrichting – Gevangenis van Oudenaarde

De gevangenis van Oudenaarde biedt (normaliter) plaats aan ong. 140 mannelijke gedetineerden. In Oudenaarde zijn enkel mannelijke gedetineerden. In de gevangenis verblijven vooral langgestraften.

- Het gebouw is dit jaar 100 jaar in gebruik als gevangenis. (Opgericht in 1922). Iets wat dit jaar werd herdacht met een heel verzorgde tentoonstelling van 100 jaar gevangenis in Oudenaarde. Voor de tentoonstelling werden ook diverse werken tentoongesteld welke door gedetineerden werden gemaakt, o.a. Maquettes enz.

Ter gelegenheid van dit jubileum verscheen ook een mooi boek van de hand van directeur Hans Claus over het reilen en zeilen binnen de gevangenis van Oudenaarde en met heel wat aanzetten om voor de nabije toekomst ook andere klemtonen binnen detentie te exploreren. (*“Een groet die alle regels tart”*- Hans Claus 2022 uitg. ASP).

Het gevangenisgebouw ligt wat verscholen achter het gekende gerechtsgebouw aan de oevers van de Schelde.

- Een deel van de gevangenis wordt ook gebruikt als arresthuis, voor mensen in voorhechtenis. Normaliter waren er ongeveer een 40-tal plaatsen voorbehouden, maar de laatste tijd is de bezetting bijna verdubbeld tot ongeveer 80-tal plaatsen. Door de stijgende instroom van het aantal mensen in voorhechtenis is er bijna permanent ‘overbevolking’, waardoor de werkdruk van het personeel verhoogt en er ook frequenter problemen en conflicten ontstaan (zie verder in dit verslag).

- In het hoofdgebouw zijn er 6 secties, gesitueerd op de drie verdiepingen met telkens 2 secties.
 - Per verdieping is telkens een centraal bureel dat goed zicht biedt op de beide secties van elk verdieping.

De 4 secties (op de eerste verdieping en op de 2de verdieping) zijn bestemd voor de veroordeelden (+- 108 veroordeelden).

Op het gelijkvloers bevinden zich de twee secties voor personen in voorhechtenis, met het statuut van ‘beklaagde’.

Deze ‘beklaagden’ , verblijven in afzonderlijke cellen.

Ook al zijn de cellen bedoeld voor één persoon, toch worden die geregeld bewoond door 2 gedetineerden en dit wegens plaatsgebrek. Dit jaar werden enkele cellen daarom voorzien van een stapelbed. Uitzonderlijk worden zelfs 3 personen ondergebracht in één cel, wat heel problematisch is.

- De directie is evenwel niet bevoegd om zelf de instroom te beperken of mensen te weigeren.

-Het toewijzen van een cel, door plaatsgebrek, aan meerdere personen (beklaagden) wordt door onze commissie reeds geruime tijd aangeklaagd (zie verder in dit verslag).

Ook directie en personeel van de instelling vinden dit een onaanvaardbare situatie. De directie heeft daarvoor door middel van een open brief, deze problematiek heel duidelijk aangekaart bij de beleidsverantwoordelijken.

Er is een beperkte vleugel (ook wel sectie 7 genoemd) waar momenteel een 7-tal gedetineerden verblijven die daar in het statuut van 'beperkte detentie' verblijven. Zij kunnen overdag enkele uren buiten de muren aan de slag voorafgaand aan hun aankomende fase van re-integratie in de maatschappij. Door plaatsgebrek binnen de "gewone" gevangenis, werd dit jaar een vrij ruim gedeelte van dit gebouw noodgedwongen ook ingenomen voor 'gewone' gedetineerden.

Alle maaltijden worden op cel genuttigd. Er is hiervoor een eigen keuken waar naast 2 koks ook enkele fatiks dienst doen en dit zowel voor het klaarmaken van de maaltijden als voor het ronddelen naar de cellen.

Ook al is het gebouw oud, toch wordt binnenin veel aandacht besteed om een nette en verzorgde leef- en woonruimte te creëren voor de gedetineerden.

Er zijn een paar goed uitgeruste medische kabinetten voor consultatiemogelijkheid bij o.a. de arts, de tandarts, verpleegkundige en psychiater,... Medisch dossierbeheer gebeurt digitaal.

Er is een grote en goed ingerichte ruimte voor fitness en sporttraining. Er is een ruime bezoekeruimte met kinderhoek. De decoratie daarvan wisselt met de seizoenen en/of de gelegenheden.

Sedert de COVID-periode wordt er in een afzonderlijke ruimte en op bepaalde tijdstippen (maximaal 2 keer per week) de mogelijkheid geboden om 'virtueel' te communiceren.

Dit (nieuwe) systeem van digitale communicatie wordt ook na de COVID-periode verder. (Momenteel: 2x mogelijkheid tot virtueel bezoek in het weekend).

Een eigen bibliotheek waar naast boeken ook heel wat digitaal beeldmateriaal kan worden ontleend, is nu een volwaardig filiaal van de stedelijke bibliotheek van Oudenaarde. Vanuit deze ruimte kan men digitaal boeken reserveren uit de grote bib van de stad welke dan, een paar dagen later, ter beschikking zijn voor de gedetineerde.

Er zijn een drietal werkplaatsen waar telkens een 15-tal gedetineerden aan het werk kunnen. De grote werkplaats voor het verwerken van oude stoffen werd stopgezet, de vrijgekomen ruimte wordt nu ingericht als algemene werkplaats waar -volgens het aanbod- diverse opdrachten worden uitgevoerd. (ongeveer een 30-tal plaatsen).

Er is tevens nog een confectieatelier (ongeveer een 15-tal werkplaatsen), waar onder andere gevangeniskledij werd gemaakt. Er worden ook een aantal gedetineerden (ongeveer 15-tal 'fatiks') ingezet voor taken en diensten binnen de muren. (keuken, onderhoud, poetsdiensten,...). Niet iedereen kan hier ingezet worden daar dit een 'vertrouwenspost' is.

Wegens plaatsgebrek is het momenteel onmogelijk om het aantal werkplaatsen uit te breiden. De werkopdrachten komen relatief vlot binnen zodat er meestal voldoende werkaanbod is (wat vroeger eerder problematisch was). Door het gebrek aan extra werkplaatsen blijven er lange wachtlijsten (langgestraften blijven langer aan het werk waardoor er weinig vacante plaatsen komen).

Er is in de gevangenis, naast het aanbieden van diverse vormingspakketten, (vb. project PAV, algemene maatschappelijke vorming, taalaanbod, informatica,...) ook een mogelijkheid tot het behalen van een aantal erkende diploma's.

vb. beroepsopleiding technisch tekenen, algemene vakken met finaliteit diploma secundair onderwijs,

Sommige gedetineerden vroegen hun overplaatsing aan naar Oudenaarde in functie van de studiemogelijkheid in deze gevangenis.

Er bestaat een mooie duidelijke folder van alle diensten en begeleiding waarover de gedetineerden kunnen genieten in samenwerking met externe diensten (Tandem, Centrum gezondheidszorg, Praatpaal, sport, cultuuraanbod, CAW en JWW trajectbegeleiding, VDAB, buddywerking, touché, workshops,...).

Er is een grote ruimte (zaal) boven te gebruiken voor allerlei activiteiten, daarachter bevinden zich enkele computerlokalen, voor het volgen van opleidingen en korte vormingsinitiatieven.

C. HET TOEZICHT (met overzicht van verzoeken en vragen)

Na een algemeen overzicht (aantallen) van de verzoeken maken we in dit verslag onderscheid tussen de vragen en verzoeken op medisch vlak (a) en vragen en (b) verzoeken op andere domeinen.

C.1. overzicht (aantallen) verzoeken en vragen

maand	aantallen	medisch	Personeel (psd / beambte)	werk	Diensten(tel/maalt /kantine/ bezoek...	Racisme /pesten respect	gebouw	Andere (vb voor klachten-com.	
januari	06	2	1	1		1		1	
februari	11	2	3	2	1	2		1	
maart	08		1	1	1		1	5	
april	08	1	2		2	1		2	
mei	07		3		1			3	
juni	05	2				1		1	
juli	04	1	1	1	1				
augustus	03		1	1		1			
september	05		3	2					
oktober	02				1			1	
november	05	1	1		3				
December	05								
	69	9	16	8	10	6	1	14	

C.2. Verzoeken/vragen op medisch vlak

De wet op de rechten van de patiënt maakt gewag van het recht op een kwaliteitsvolle dienstverlening. De hieraan gekoppelde verzoeken van de gedetineerden handelden over

- de vraag tot inzage in hun medisch dossier (3X).
- het aanvragen van een raadpleging bij de arts. Geen klachten over wachttijden.
- het respecteren van het recht op privacy en geen discriminatie qua geaardheid (LGTQ).
- het recht op een respectvolle houding door het personeel.
- de beschikbaarheid van (basis)geneesmiddelen.
- het verzoek tot raadplegen of laten uitvoeren van technische onderzoeken buiten de muren van de gevangenis.
- verzoek tot aankoop of huur van een medisch hulpmiddel.
- verzoek tot aangepaste werksituatie voor persoon met beperkingen (kortademigheid).

Overzicht van medische aspecten

a. Covid 19

Begin 2022 is er nog sprake van semi-lockdown zodat activiteiten zoals ongestoord bezoek beperkt of verboden zijn en er een mondkemperplicht heerst. In de maatschappij is januari 2022 de maand met het grootste aantal nieuwe besmettingen met de Omikron variant van het virus. Een paar vergaderingen van de CvT begin 2022 vonden daardoor ook digitaal plaats. De bezoeken van de maandcommissarissen aan de gevangenis hebben normaal plaatsgevonden. Begin 2022 zijn er ook minder overplaatsingen van gedetineerden vanuit andere gevangenissen.

02/2022: plaatsing van stapelbedden in cellen (sluiting gevangenis Ieper). Corona op de terugweg vanaf februari. Vanuit Covid 19 standpunt (anderhalve afstand respecteren) is de toename van gedetineerden per cel natuurlijk tegenaangewezen.

Vanaf maart worden de meeste activiteiten hervat en wordt de mondkemperplicht afgeschaft. Vanaf de zomer 2022 kan de volledige toestand als genormaliseerd worden beschouwd.

De vaccinatiegraad zou meer dan 90 % zijn (basisvaccinaties inclusief eerste booster gegeven eind 2021: derde prik). Vierde prik minder succesvol (oktober 2022). Toch is de directie eind 2022 niet goed op de hoogte van de vaccinatiestatus van de totale populatie: de communicatie tussen de medische dienst en de directie kan mogelijks beter.

In oktober ontvangen gedetineerden die zich aanbieden een vierde prik van het COVID vaccin Pfizer. Het gaat om 75 personen. Er zijn geen nevenwerkingen. Af toe zitten nog één of twee personen in quarantaine. Eind 2022 houdt de medische dienst een lijst bij van gedetineerden die eventueel nog een vaccinatie wensen zodat bij een voldoende groot aantal inschrijvingen nog een booster kan gegeven worden (na bestelling via een apotheek).

Gevolgen van de Covid beperkingen

Begin 2022. Vanaf april zijn al de beperkingen opgeheven.

Door telewerk ten gevolge van COVID-19 is de PSD fysiek afwezig. Ze moeten adviezen geven over gedetineerden zonder hen fysiek te zien. Sommige gedetineerden vragen een betere beschikbaarheid van de PSD. Einde COVID-beperkingen: 2X per week videobezoek blijft bestaan na COVID.

b Tuberculose

Het is algemeen aangetoond dat tuberculose meer voorkomt in gevangenis en bij daklozen. Gedetineerden ondergaan zesmaandelijks een tbc test met tuberculine; bij virage (omslaan van negatieve naar positieve test) is een RX nodig. Een persoon weigert de test met tuberculine en komt daardoor terecht in quarantaine wat leidt tot een conflict met de directie.

c. Hygiëne en hitteplan

Opmerkingen i.v.m. onderhoud douches en hygiëne worden aangekaart. Kamer ongestoord bezoek en douches zijn voldoende proper maar onaantrekkelijk. Eénmalig is er een opmerking dat de douches niet volledig ontsmet zouden worden na gebruik-enkel de vloer- maar dat wordt nagezien via de beamtten opgelost. In juli is een hitteplan van toepassing met een grotere beschikbaarheid van kraantjeswater. Aangepaste voedingstijden zijn aanwezig tijdens de Ramadan gezien het aantal gedetineerden die moslim zijn.

d. Respectvolle behandeling en privacy.

Verzoek naar discretie: i.v.m. schending privacy bij oproeping "en plein public" (werkhuis) door PA om naar medische dienst te gaan (voor inname van methadon).

Verzoek i.v.m. niet ter zake doende melding in medisch dossier. Controle dossier levert geen bewijs hiervoor. Gebrek aan respect door een aantal PA's: teveel aanwezigen bij naaktfouille en nadien onvolledig verslag hiervan: het aantal aanwezige personen bij de fouille is hoger dan er in het verslag is vermeld. Weigering tuberculinetest (voorgesteld door directie) door gedetineerde zodat isolatie volgt. Vanuit medisch standpunt is dat te verantwoorden.

e. Raadplegingen arts en medische diensten : artsen, tandarts en psychiater

Raadplegingen: sommige gedetineerden beklagen zich over het feit dat ze onvoldoende toegang krijgen tot tweedelijns zorg (RX en/of echografie) buiten de gevangenis. Of bepaalde onderzoeken al dan niet herhaald dienen te worden is over te laten aan de appreciatie van de gevangenisarts.

Verder overleg met de medische dienst leert ons dat er een goede samenwerking is met het AZ Oudenaarde voor courante medische onderzoeken op verwijzing. De huisarts van de gevangenis die dagelijks rond 9 u spreekuur houdt bevestigt dat er soms geneesmiddelen ontbreken (centrale levering die niet altijd op tijd komt). Lange wachttijden om de arts te spreken zijn er niet.

Geneesmiddelenbeleid

Er kwam een klacht- over de afwezigheid van paracetamol 1 GR voor hevige tandpijn. De arts van de centrale raad heeft bevestigd dat niet alle geneesmiddelen die in het bestaande formulier van de FOD Justitie vermeld zijn altijd aanwezig zijn in elke gevangenis. Anderzijds bezitten de kwartierchefs kleine hoeveelheden van laag gedoseerde paracetamol.

Voor de bedeling van de dagelijkse door de arts voorgeschreven medicatie signaleren ze wel een probleem: de aanlevering gebeurt vanuit een centrale apotheek in Mechelen. Dit verloopt blijkbaar absoluut niet vlot. Er moet minstens twee dagen gewacht worden vooraleer nieuwe medicatie voor een gedetineerde wordt geleverd, als er al geen foute levering is, wat vaak gebeurt blijkbaar. Als er dan nog een weekend tussen zit, dan kan de wachttijd tot vijf dagen oplopen.

Paracetamol (500 mg.) kunnen kwartierchefs zelf afgeven. Op te merken valt dat paracetamol in lage dosis vrij kan verkregen worden in elke publieke apotheek zonder voorschrift (Over-the-counter- geneesmiddel).

Problematiek van opstarten nieuwe (dagelijkse) medicatie: kan een probleem worden bij pathologie die dringend opstart van nieuwe medicatie vereist bv bij agitatie, ernstige hart-of longklachten , infecties,...

Algemene medische zorgen

De huisarts komt dagelijks langs in de instelling. Op dinsdag komt de tandarts en op woensdag een huisarts gespecialiseerd in verslavingszorg. Hij volgt de ontwenning op qua heroïne via toezicht op de methadon toediening De psychiater komt één keer per 14 dagen op dinsdag wat uiteraard te weinig is. Hij behandelt alleen zware psychische pathologie en merkt op dat samenleven van gedetineerden met de cipiers moeilijk is om er in beide groepen veel personen met een 'kort lontje' zijn. Uiterst zelden dient een gedetineerde inspuutbare antipsychotica te krijgen wegens agressief gedrag of gebrek aan ziekte-inzicht.

f. Verzoeken tot inzage in het medisch dossier aan de arts van de CvT

Er zijn in 2022 drie verzoeken voor aanvragen voor inzage medisch dossier bezorgd aan een MC. Twee worden uitgevoerd ; één wordt geannuleerd (het betreft een psychosociale problematiek) na gesprek van gedetineerde met arts als maand commissaris binnen de termijn van geldigheid van het verzoek (3 maand) omdat zijn probleem opgelost was. Bij de twee uitgevoerde aanvragen tot inzage kan de opmerking van de gedetineerde niet bevestigd worden, met name één keer over niet ter zake doende vermelding van privégegevens in het dossier en één keer dat arts onvoldoende verwijst bij ernstige klachten.

De medische dossiers van de gevangenisarts zijn up-to-date ingevuld met correcte vermelding van de inhoud van de raadplegingen. Verslagen van technische onderzoeken zijn aanwezig. Toegang tot het medisch dossier is eenvoudig indien toestemming gekregen van de gedetineerde. De medewerking van de medische dienst is goed.

f. Vormingsavond voor artsen.

In juni heeft de arts deelgenomen aan een vormingsavond voor artsen. Op te merken is dat daar een omzendbrief is vertoond die naar alle gevangenis is gestuurd waarin opgeroepen wordt om niet snel door te verwijzen naar medische zorgen buiten de instelling. Vraag is of dat nog relevant blijft vanaf 2023 gezien de medische zorgen buiten de gevangenis nu door het Riziv worden ten laste genomen en niet meer op kosten zijn van de gedetineerde zelf.

g. Psychische problematiek

- Personeel van de medische dienst bevestigt dat sommige nieuw aangekomen gedetineerden een psychische problematiek vertonen die eerder thuishoort in een zorginstelling.
- De psychiater bevestigt dat hij zich enkel bezighoudt met heel ernstige psychische problemen. Er is een goede samenwerking met een huisarts (naast de gevangenisarts) die éénmaal per week aanwezig is op woensdag voor de behandeling van personen met een verslavingsproblematiek (drugs, alcohol en dergelijke).
- Op woensdag komt er een huisarts gespecialiseerd in verslavingszorg. Hij volgt de ontwenning op qua heroïne via toezicht op de methadon toediening. De psychiater komt één keer per 14 dagen op dinsdag wat uiteraard te weinig is. Hij behandelt alleen zware psychische pathologie en merkt op dat samenleven van gedetineerden met de cipers moeilijk is om er in beide groepen veel personen met een 'kort lontje' zijn.
- Het psychisch welbevinden bij sommige gedetineerden dient zeker wat meer aandacht te krijgen. Daarom wordt op het einde van dit jaarverslag dit thema onder de aandacht te brengen als een van de aandachtspunten van uit onze commissie.

C.3 Andere (niet medische) vragen en verzoeken

Enkele (niet medische) aandachtspunten welke aan bod kwamen bij gesprekken en verzoeken:

- Vragen rond privacy van uit diverse aspecten (o.a. briefgeheim en dergelijke) komen nog regelmatig aan bod.
- Vragen rond werk en wachtlijsten om aan het werk te kunnen komen regelmatig aan de orde. De lange wachtlijsten liggen soms gevoelig. Maar daar we vooral langgestraften hebben komen er maar weinig nieuwe plaatsen vrij. Het uitbreiden met een extra werkplaats kan voorlopig niet wegens gebrek aan ruimte.
- Heel veel vaststellingen kunnen we onderbrengen onder de noemer 'overbevolking'.

Dit item (overbevolking) kreeg –net zoals in andere gevangenissen- extra veel aandacht bij onze bezoeken. Verder in dit jaarverslag komen we hier nog eens op terug (thema: transversaal aandachtspunt).

Het systematisch bewonen van 1-persoonscellen door meerdere mensen creëert heel wat problemen. Permanent zo moeten leven is mensonwaardig. In de twee beneden-secties (beklaagden) is er een nijpend probleem. Men heeft wel reeds in een aantal cellen een stapelbed (vroeger enkel matras) geplaatst. Soms is dat nog onvoldoende en dienen er drie personen in één cel te worden ondergebracht (grondslapers in trio-cellen).

Dat er diverse spanningen en conflicten ontstaan is dan ook heel normaal. Deze schrijnende situatie creëert alleen maar nieuwe problemen. Rond deze overbevolking dient daarom met grote prioriteit iets te worden gedaan want dit is onaanvaardbaar in een maatschappij die de mensenrechten hoog in het vaandel draagt.

De directie doet wat ze kan, maar staat machteloos daar ze geen capaciteitsbeperking kunnen doorvoeren en niemand kunnen weigeren. Er werden door interne verschuivingen enkele extra cellen ingericht in de vleugel van mensen die in beperkte-detentie (vleugel 7) zitten, waardoor er voor deze groep slechts 7 plaatsen ter beschikking zijn. Toch blijkt deze ingreep nog onvoldoende en blijven we quasi wekelijks met overbevolkte secties.

De directie heeft in een open brief deze problematiek aangekaart
Vooral door het veel te lang opsluiten van mensen in voorhechtenis geraken de cellen overbevolkt.

- Vragen rond voeding: uit gesprekken blijkt dit voor de gedetineerden een belangrijke bezorgdheid. Zowel de hoeveelheid als de afwisseling in het menu worden kritisch bevraagd. Er wordt door de eigen keuken (met 2 koks en fatiks) veel werk gemaakt om, desondanks het nog steeds veel te lage budget, toch een verzorgde maaltijd te brengen. Er wordt voldoende aandacht besteed aan de specifieke wensen zoals, dieet, vegetarisch, halal, en aanpassingen om religieuze redenen (vb. varkensvlees, ramadan).

- Vragen rond telefonie: het feit dat de mogelijkheid werd geboden om op cel te beschikken over een telefoontoestel wordt positief gewaardeerd. Soms zijn er nog klachten over de kwaliteit van het netwerk. Soms blijkt de verbinding niet stabiel. Ook de kostprijs is, alhoewel hieromtrent de laatste jaren een positieve evolutie te merken viel, het verbeterd is bij vroegere jaren, nog steeds vrij hoog.
- Vragen rond PSD komen vrij frequent voor wat begrijpelijk is daar deze dienst nogal bepalend is voor hun situatie. De commissie heeft een afvaardiging van de Psychosociale dienst uitgenodigd op een maandvergadering zodat we nu beter geïnformeerd zijn over hun werking.
- Vragen rond kantine en mogelijkheid tot aankopen komen eerder beperkt voor. Er wordt maximaal tegemoetgekomen aan wensen van de gedetineerden. Wel blijft de vrij hoge prijs een weerkerend onderwerp bij klachten. Men beseft wel dat er een bepaald procent naar de sociale kas gaat en dat men geen promoprijzen kan doorrekenen, maar toch blijft hun vraag als de kostprijs niet naar beneden kan. Er is weinig transparantie is het gebruik van de sociale kas.
- Vragen rond psychische zorg komen steeds meer voor en zijn soms schrijnend. De commissie vindt dat de psychische begeleiding en ondersteuning slechts minimaal kan worden gerealiseerd met de huidige personeelsbezetting. Er is dringend nood aan specifieke therapeutische begeleiding, doch die blijkt niet voorzien. Ook het begeleiden van (drugs)-verslaafden is nog te weinig uitgebouwd ook al zien we een aantal lovenswaardige initiatieven.
- Vragen rond bezoeksregeling. Voor alle gedetineerden is het contact met de buitenwereld en hun dierbaren heel belangrijk. Er is een mooi ingerichte en ruime plaats voorzien voor het bezoek aan tafeltjes. Ook voor het bezoek met kinderen wordt veel aandacht gegeven door kindvriendelijke aanpassingen te doen.
Zeker door COVID werd de bezoekmogelijkheid noodgedwongen beperkt. Soms werd die mogelijkheid gewoon geschrapt omwille van COVID of omwille van staking. Elke beperking van bezoek wordt als heel pijnlijk ervaren (ook door de bezoekers zelf).
Positief is wel dat men, sinds COVID, nu ook de mogelijkheid biedt om 2x per week een digitaal bezoek te hebben. Dit nieuwe systeem zal zeker behouden blijven en afhankelijk van personeelsbezetting zelfs nog uitgebreid worden.
- Vragen rond conflicten met personeel blijven ook geregeld voor te komen. We voelen de stijgende stress bij sommige PA's. De overbevolking enerzijds en de blijvende onderbezetting van de personeelsploeg creëren een potentieel spanningsveld.

Hier dient zeker prioritaire aandacht voor te blijven. Men hoort steeds van “beloftes tot uitbreiding van personeelsploeg” doch in de feiten blijkt hier alles zo traag te veranderen en hebben de mensen het gevoel dat er van de herhaalde beloftes niet veel van in huis zal komen wat heel demotiverend werkt voor de PA's.

D. HET BEKLAGRECHT

De klachtencommissie in 2022

Binnen onze commissie van toezicht werd een autonoom werkende klachtencommissie opgericht (samenstelling zie p. 2).

In het afgelopen jaar behandelde de klachtencommissie 18 klachten, waarvan 12 door de voltallige commissie en 6 door de alleen-zetelend voorzitter. Er werd geen enkele 'fysieke' zitting georganiseerd.

9 klachten werden (kennelijk) niet ontvankelijk verklaard, 9 werden (kennelijk) niet gegrond verklaard. Tegen één beslissing van de klachtencommissie werd beroep bij de Beroepscommissie ingesteld.

Het zeer beperkt aantal klachten in Oudenaarde heeft ongetwijfeld te maken met de goede sfeer in de instelling en het wederzijds respect tussen de gedetineerden, het personeel en de directie. De overgrote meerderheid van de klachten heeft betrekking op een tuchtsanctie waarmee de klager zich niet akkoord verklaart. Er dient vastgesteld dat in de Oudenaardse gevangenis de tuchtprocedures correct verlopen en de tuchtbeslissingen evenwichtig en duidelijk gemotiveerd zijn.

E. BESLUITEN EN AANDACHTSPUNTEN VAN DE COMMISSIE

De commissie van toezicht is van oordeel dat, terugkijkend op het voorbije werkjaar, onderstaande drie domeinen als grote zorgpunten dienen beschouwd te worden. Ook in het volgend jaar willen we de evoluties bij deze items op de voet volgen.

- 1° De blijvende -permanente- overbevolking
- 2° De personeelsproblematiek
- 3° De té beperkte psychische zorg

Prioriteit 1: PERMANENTE OVERBEVOLKING

De Commissie van Toezicht heeft in het afgelopen jaar 2022, maandelijks tijdens haar bezoeken aan de gevangenis, de bevolkingscijfers opgevolgd en moet besluiten dat ook hier een trend van structurele overbevolking is vast te stellen.

Dit jaar steeg het aantal grondslapers spectaculair vanaf september. Daar we in de vorige maanden telkens tot max 3 grondslapers noteerden, zien we vanaf september een stijging tot soms 10 à 13 grondslapers.

maand	Gemiddeld aantal grondslapers (normaliter ong 44 cellen voorzien voor mensen in voorhechtenis)				Opmerkingen (piekdagen)
	Gemiddeld aant. Grondsl..per week /maand)				
	W1	W2	W3	W4	
Januari	0	1	0	0	
Februari	0	0	5	4	
Maart	3	6	2	1	08/3 - 09 personen
April	7	5	7	8	29/4 - 10 personen
mei	7	6	4	8	
Juni	12	8	6	3	2-3/6 - 13 personen
Juli	0	0	0	1	verlofmaand
Augustus	6	5	0	0	
September	4	3	5	10	29-30/9 - 11personen
Oktober	8	6	12	12	3-4/10 - 11 personen 18-19-21/10 -13 personen
November	8	6	9	6	
December	4	2	0	0	

Deze trend is jammer genoeg niet nieuw, ook in de voorgaande jaren was de structurele overbevolking één van de belangrijkste aandachtspunten voor de commissie.

Oorzaken

Naast de bestaande overbevolking, die ook in vorige jaarverslagen werd aangekaart, werd de gevangenis dit jaar ook geconfronteerd met de transfer van een aantal gedetineerden vanuit de gevangenis van Ieper- vanwege de geplande sluiting inzake de ingrijpende renovatie.

We hebben ook de indruk dat steeds meer gedetineerden voor een langere periode in voorhechtenis zitten alvorens hun zaak ten gronde wordt behandeld. Daardoor is er geen vlotte doorstroming en worden cellen soms langer dan voorzien ingenomen waardoor overbevolking ontstaat. Ook de directie voelt zich soms machteloos en betreurt deze situatie. Onlangs heeft de directie deze problematiek ook formeel aangekaart via een open brief aan de verantwoordelijken.

Gevolgen

Om het probleem van de grondslapers te beperken, werden in een aantal cellen stapelbedden geplaatst en werd een tweede gedeelte van de afdeling beperkte detentie ingericht om een 9-tal cellen te huisvesten. Door deze acties, werd voorzien in een 'tijdelijke' uitbreiding van de capaciteit met 18% (tot 170 plaatsen) binnen de bestaande gebouwencapaciteit.

Ondanks deze creatieve oplossingen van de gevangenis te Oudenaarde, die de commissie alleen maar lovenswaardig acht, vreest de commissie dat dit een risico vormt voor een mogelijke bestendiging van de overbevolking. Deze vrees blijkt immers uit de maandelijkse opvolging van het aantal gedetineerden in een trio cel en het aantal grondslapers in onze gevangenis.

De commissie wil bij dit alles toch kritisch besluiten over het niet humane karakter van deze overbevolking. De gevangenis heeft een theoretisch berekende capaciteit op basis van één persoon per cel. Door het plaatsen van stapelbedden en door de grondslapers wordt een humane opsluiting allang niet meer gegarandeerd.

De commissie stelt tijdens haar bezoeken daarenboven vast, dat door het feit dat in de gevangenis té veel gedetineerden op de beperkte beschikbare plaats verblijven, dit een mogelijke trigger is voor conflicten zowel tussen gedetineerden onderling maar ook ten aanzien van de beampten. De gedetineerden zitten meerdere uren per dag op cel, met celgenoten die ze niet hebben gekozen. Bepaalde groepen van gedetineerden (bijvoorbeeld rokers én niet-rokers) zitten soms samen in één cel, wegens het plaatsgebrek.

De commissie van toezicht spreekt dan ook haar bezorgdheid uit omtrent de impact die deze structurele situatie van penibele levensomstandigheden kan hebben op het fysieke, psychosociale en medische welzijn van de gedetineerden. Zij vreest daarenboven dat de rechten van de gedetineerden zoals beschreven in de basiswet, continu onder druk zullen blijven staan.

Tijdens verschillende bezoeken werd de commissie daaropvolgend geconfronteerd met gedetineerden die zich vrijwillig lieten opsluiten in één van de strafcellen. De commissie kan begrijpen dat gedetineerden dit doen als een tijdelijke time-out om zichzelf en andere gedetineerden te beschermen. Maar men dient dit gebruik kritisch onder de loep te houden, het kan immers niet dat dit een structurele praktijk wordt als lapmiddel voor de blijvende overbevolkingsproblematiek.

Uit enkele gesprekken met de beambten van de gelijkvloerse sectie, blijkt dat de structurele overbevolking in combinatie met de onderbezetting van het personeel een zeer zware belasting vormt voor de aanwezige beambten.

Prioriteit 2: personeelsomkadering

Bij een aantal klachten en vragen en conflicten komt de houding van een beambte onder de aandacht. Het is begrijpelijk dat de impact van de beambten een grote impact heeft op het dagelijks reilen en zeilen in de gevangenis. Zij zijn het eerste heel belangrijk aanspreekpunt voor de gedetineerden.

Wij ervaren dat de meeste medewerkers proberen om met het nodige respect en toewijding hun opdracht uit te oefenen. Die pa's worden door de gedetineerden ook gerespecteerd. Veelal worden van de beambten, naast de technische 'bewakingsopdracht' ook heel wat andere sociale en relationele vaardigheden verwacht.

Het is ons onduidelijk als er bij de aanstelling van medewerkers kan gekeken worden naar bepaalde agogische vaardigheden. Door de blijvende overbezetting van gedetineerden en onderbestaffing van de dienst merken we ook dat sommige medewerkers op hun 'tandvlees' zitten en gestresseerd zijn door het uitblijven van (lang beloofd) bijkomend personeel.

Een opeenvolging van stakingsdagen wilde deze problematiek in de focus plaatsen. De directie probeert om waar mogelijk iets te doen aan de onderbezetting maar is tot op heden zelf wat machteloos daar de selectie en aanstelling grotendeels gebeurt buiten hen. Bij de stakingen wordt door directie en beambten wel gezocht om het dagelijkse leven van de gedetineerden zo weinig mogelijk te verstoren.

Prioriteit 3: psychische zorg en begeleiding

Personeel van de medische dienst bevestigt dat sommige nieuw aangekomen gedetineerden een psychische problematiek vertonen die eerder thuishoort in een zorginstelling. Ook de verslavingsproblematiek brengt de nodige zorgen en problemen mee. De psychiater bevestigt dat hij zich enkel kan bezig houden met heel ernstige psychische problemen. Er is een goede samenwerking met een huisarts (naast de gevangenisarts) die éénmaal per week aanwezig is op woensdag voor de behandeling van personen met een verslavingsproblematiek (drugs, alcohol en dergelijke).

De overbevolking in de cellen is zeker heel nefast voor het mentaal welzijn van de gedetineerden. Ieder mens heeft behoefte aan een zeker territorium dat als persoonlijk dient beschouwd te worden. Cellen met twee of drie personen, soms met een verschillende taalrol, religie, leeftijd, opleidingsniveau of afkomstig uit een ander land en met diens verschillende culturele gebruiken zijn mogelijke bronnen voor conflicten.

Ernstige psychische problemen leiden soms tot fysieke agressie t.o.v. beambten of derden zodat men beroep moet doen op een individueel beveiligingsregime of extra toezicht o.a. wegens risico op o.a. suïcide.

Besluit: in concreto gaat het vooral over personen met zware psychische problematiek met verbale en frequent fysieke agressie naar het personeel, naar andere gedetineerden en/of tegenover zichzelf (automutilatie). De veiligheid van de omgeving, de infrastructuur en het personeel komt dan in het gedrang. Deze personen worden beter opgevangen in de psychiatrie, alsook is er soms een bijkomend internistisch nazicht nodig

